

ŘÍZENÍ VÝZBROJNÍHO ZABEZPEČENÍ VOJSK V POLI

Jedním z důsledků vědeckotechnické revoluce je, že do všech oborů lidské činnosti se stále více prosazují vědecké poznatky. Rozvoj vědecké metodiky, bouřlivý rozvoj elektroniky, vznik obecné vědy o řízení — kybernetiky vedou k rozvoji výrobních sil společnosti. To vše dává lidské činnosti nový obsah, který si objektivně vynucuje i novou kvalitu řízení.

Tyto procesy se silně projevují i v armádě. Prudký rozvoj moderní vojenské techniky, vznik nových zákonitostí ozbrojeného zápasu v podmínkách raketové jaderné války si objektivně vyžadují novou kvalitu řízení. Tento požadavek je i prvořadým úkolem vojenskovědeckých prací v armádě. Jde v podstatě o to, abychom uvedli do souladu otázky velení se zákonitostmi vedení soudobé války. Tyto změny si zákonitě vynucují, abychom zpracovali ucelenou, vědecky zdůvodněnou a v praxi ověřenou teorii velení. Souběžně bychom měli vypracovat teorii řízení materiálně technického zabezpečení jako systému zabezpečení vojsk. Úplné a včasné zabezpečení vojsk materiálem je jedním z rozhodujících faktorů, který určuje průběh a výsledek operace. Úspěšného materiálně technického zabezpečení vojsk v operacích dosahujeme přesným a včasným plánováním, správnou organizací zásobování, nepřetržitým přísunem, skladováním předepsaných zásob a jejich optimálním členěním do sledů. Významnou úlohu zde má sladění práce štábu týlu a součinnost s náčelníky druhů vojsk a

služeb, zejména s náčelníkem výzbrojní služby (NVS).

Výzbrojní služba se podílí značnou měrou na celkovém zabezpečení vojsk a vytváří tak podsystém: „Výzbrojní zabezpečení“, do kterého se koncentrují hlavní úkoly výzbrojní služby v poli. Celý podsystém tvoří soustava řídicích a výkonných orgánů k zabezpečení vojsk materiálem nomenklatury 01, 21 a 22, který zahrnuje:

- raketovou výzbroj, rakety a technické prostředky pozemního raketového vojska a vojska PVO;

- výzbroj jednotlivce a zbraňové systémy klasického dělostřelectva, vojska PVO, motostřeleckých a tankových útvarů a jednotek ostatních druhů vojsk a služeb;

- radiolokační techniku a počítače pro zabezpečení pozemních vojsk a vojska PVOS;

- veškerou munici pro zbraňové systémy, raketovou municí, signální a pyrotechnické prostředky;

- dílenské a opravárenské prostředky k zabezpečení technické pohotovosti;

- ostatní materiál zabezpečující kompletnost výzbroje a správný provoz, ošetřování a skladování.

Úkoly výzbrojního zabezpečení v poli obsahují:

1. Řízení výzbrojního zabezpečení na jednotlivých stupních velení, které podmiňuje organizace řídicích a výkonných or-

gánu výzbrojní služby a povinnosti stanovené rozsahem působnosti v poli.

2. Zabezpečování raketovými prostředky takticko a takticko-operativního určení, technickou přípravu a zásobování raketaми země—země, země—vzduch a udržování těchto prostředků ve stavu stálé technické pohotovosti.

3. Zabezpečování vojsk výzbrojí, zbraňovými systémy klasického dělostřelectva a radiolokační technikou u všech druhů vojsk a služeb ČSLA, technické zabezpečení, udržování výzbroje ve stálé pohotovosti, vyprošťování, ošetřování a skladování.

4. Zabezpečování vojsk veškerou municí a PTRS pro zbraňové systémy, řízení technické přípravy, kompletace a zásobování vojsk municí pro zabezpečení boje.

5. Součinnost s náčelníky druhů vojsk a služeb v otázkách výzbrojního zabezpečení, evidování materiálů, sledování vlastních a nepřátelské techniky a vytváření předpokladů pro další nezbytná opatření u vojsk.

Řízením v obecné podobě rozumíme specifickou uvědomělou lidskou činnost, která zahrnuje funkci plánování, organizování, operativního řízení, kontroly a výchovy kádru.

Podmínkou řízení je existence:

a) **organizovaného celku** — s dostatečně složitou strukturou a rozvinutými funkcemi. Tzn. existence řídicí i výkonné složky, mezi kterými je oboustranné informační spojení (informační a zpětná vazba);

b) **cílové chování soustavy** — tzn. orientovaný cílový pohyb, jehož dosažení je programem řídicí složky a funkcí výkonné složky;

c) **neurčitosti** — jejich odstranění je funkcí řídicí složky.

Potom řízení jako proces budou charakterizovat tyto znaky:

— mezi ovládanou a ovládající soustavou (složkami) je spojení, které činí pů-

sobení ovládající složky (soustavy) závislé též na vlastnostech nebo podmínkách chování ovládané soustavy — jinými slovy je zde zpětná vazba;

— charakteristickým znakem řízení je úplnost cyklu. Tzn., že každé řídicí působení na nějaký objekt je zakončeno efektem, který působí na řídicí orgán zpětně;

— toto zpětné působení znamená, že existence plní funkci regulátoru v dynamické soustavě, která nemůže existovat nedostává-li zpětné informace o stupni užitečnosti efektu, jenž vytvořila.

Z toho vyplývá, že řízení je založeno na třech základních prvcích, a to na ovládání, informování a cíli řízení.

Nyní tyto obecné závěry z teorie řízení se pokusím aplikovat na podmínky armády. Je celá řada definic řízení a velení. Vyjdu z charakteristicky velení. Z polního řádu cituji: „Velení vojskům záleží v tom, že velitelé a štáby neustále řídí své podřízené, usměrňují jejich úsilí ke splnění stanovených úkolů. Velení je založeno na centrálním řízení vojsk nadřízeným velitelem a rozumné iniciativě podřízených při plnění těchto úkolů.“

Z této charakteristiky velení vidíme, že vlastně zahrnuje problémy řízení velmi složitých, dynamických a pravděpodobnostních procesů vojenské činnosti při zachování všech podmínek existence řízení tj.

— existuje zde složitý armádní organizmus;

— je zde potřeba cílového chování dvou vysoce aktivních systémů s protichůdnými zájmy (vztah k nepříteli a úsilí dosáhnout jeho porážky);

— značná neurčitost a silně pravděpodobnostní chování obou soustav se silnými vnitřními, ale hlavně vnějšími vlivy (činnost protivníka).

Z tohoto tedy vyplývá dílčí závěr, že velení vojskům je specifickým případem řízení ve zvláštních podmínkách společenské soustavy v armádě.

Podstata a obsah řízení výzbrojního zabezpečení vojsk v poli

Budu vycházet ze závěru, že velení je specifickým případem řízení ve zvláštních podmínkách — v armádě.

Nyní zkoumejme, jak jsou tyto předpoklady splněny v oblasti řízení výzbrojního zabezpečení vojsk v poli.

a) Existence organizované soustavy

Organizovaná soustava orgánů výzbrojní služby je dána organizační strukturou

ČSLA. Tzn., že jde o integrovanou soustavu. Určitému organizačnímu stupni odpovídá vždy určitý stupeň velení (útvár — svazek — svaz) a tomu i organizační uspořádání orgánů výzbrojní služby. Z toho vyplývá, že nadřízený stupeň orgánů výzbrojní služby řídí podřízený stupeň orgánů výzbrojní služby, což je postačující k tvrzení, že tato soustava splňuje podmínky existence organizované soustavy.

b) Cílové chování soustavy

Obsah opatření výzbrojního zabezpečení vojsk je různý podle organizačních stupňů (jednotka, útvar, svazek, svaz) a v podstatě zahrnuje:

- zabezpečení vojsk raketovou technikou a raketami země—země a země—vzduch;
- zabezpečení vojsk municí;
- zabezpečení vojsk výbroj;
- technické zabezpečení.

Cílem výzbrojního zabezpečení vojsk je zabezpečit vojska materiálem třídy 01, 21 a 22 a udržit tento materiál ve stavu stálé technické pohotovosti. Tato skutečnost stěžejním způsobem ovlivňuje růst složitosti, rozsah organizace a řízení a staví do popředí řadu problémů, které musí orgány výzbrojní služby řešit. Z toho vyplývá, že je splněna i druhá obecná podmínka řízení.

c) Neurčitost a pravděpodobnost chování soustavy

Existuje řada možností analýzy a studia řízení výzbrojního zabezpečení vojsk v poli. Pro potřebu tohoto tvrzení uvádím:

- proces řízení výzbrojního zabezpečení závisí na čase (tato závislost je všeobecně známa);
- sledované procesy řízení v oblasti výzbrojního zabezpečení zahrnují v sobě prvek náhodnosti chování jako: vlastnosti lidského činitele, odbornost, morálka, stav zásob materiálů, neúplná informovanost o změnách situace vojsk, závislost na klimatických podmínkách a terénu, činnost nepřítelů, různá kvalita výbroje, stupeň technického zabezpečení a další vlivy.

Je tedy zřejmé, že úroveň řízení přímo závisí na schopnosti řídicí složky (NVS, skupiny, oddělení, správy) postihnout stav této soustavy v určitém okamžiku a podmínky přechodu do jiného stavu — to je uvažovat pravděpodobnost zákonitostí.

To tedy znamená, že je splněna i třetí podmínka řízení — neurčitost chování sledované soustavy.

Řízení výzbrojního zabezpečení v poli má tyto fáze:

- plánování,
- organizování,
- operativní řízení,
- kontrolní činnost,
- výchova kádrů.

Plánování výzbrojního zabezpečení — vyžaduje v první řadě jasně stanovit cíl, který má výzbrojní služba dosáhnout. Obecný cíl výzbrojního zabezpečení vojsk v boji stanovují řády a předpisy (Děl-1-10, Děl-1-11 apod.). Je však nutné stanovit

konkrétní cíle výzbrojního zabezpečení v souladu se vzniklou situací. Tyto cíle stanoví vševojskový velitel daného stupně ve svém zámyslu a rozhodnutí pro zabezpečení bojové činnosti vojsk. Z takto stanovených cílů vychází i NVS daného stupně velení.

Cílem plánování je sestavit program — plán pro příští boj. Samotné plánování probíhá na vševojskovém štábu v určitém chronologickém sledu, který je závazný i pro výzbrojní službu. Z toho vyplývá i posloupnost činnosti orgánů VS při plánování výzbrojního zabezpečení. Tuto můžeme shrnout do etap, a to

1. ujasnění úkolů výzbrojního zabezpečení, časová kalkulace a zhodnocení situace;
2. příprava návrhů pro rozhodnutí velitele a vydání předběžných nařízení;
3. zpracování plánu výzbrojního zabezpečení na mapě a potřebné dokumentaci pro řízení;
4. vydání odborných nařízení podřízeným stupňům a výkonným orgánům.

1. Ujasnění úkolů výzbrojního zabezpečení, časová kalkulace a zhodnocení situace

Cílem ujasnění úkolu výzbrojního zabezpečení a zhodnocení situace je příprava podkladů pro zámysl NVS daného stupně, který zabezpečuje příští boj (operaci).

Celou činnost vykonává NVS (se svým štábem) průběžně s přicházejícími informacemi. Při tvorbě zámyslu výzbrojního zabezpečení půjde v podstatě o požadavky, které vyplývají z úkolů velitele, situace vojsk, časových možností a jejich sladěním. Veškeré úvahy se týkají prostoru a času. Prostor je dán šířkou a hloubkou operace (úkolu) a čas je dán orientačním údobím do hodiny pohotovosti k plnění bližšího a dalšího úkolu.

Činnost začínáme plánovat po doručení operační směrnice u operačního stupně a doručení bojového nařízení u vojskového stupně velitele a odborného nařízení NVS nadřízeného stupně. Z operačního zámyslu (předběžného rozhodnutí) velitele získá NVS údaje o způsobu a lhůtách hlavních opatření do doby pohotovosti, situaci vlastního vojska a nepřítelů, o úkolu svazu, svazku (útvary).

NVS s postupným dostáváním informací si bude ujasňovat úkol a formovat zámysl výzbrojního zabezpečení. Nelze předpokládat, že všechny potřebné informace budou NVS daných stupňů dostupné současně. Pracovní postup NVS spočívá v postupné analýze získaných informací a v současné syntéze dílčích závěrů a pod-

kladů získaných na základě součinnosti s náčelníky druhů vojsk a služeb. Metodický postup jednotlivých činností vyplývá z metodiky práce NVS daného stupně. Zde je zakotvena dělba práce, návaznost pracovních postupů a časové ohodnocení jednotlivých činností, které musí NVS sladiť s metodikou práce vševojskového štábu.

2. Příprava návrhů pro rozhodnutí velitele a vydání předběžných nařízení

Cílem této činnosti je připravit veliteli daného stupně zdůvodněné podklady a kalkulace pro rozhodnutí. Z hlediska velitele daného stupně půjde v podstatě o účelovou činnost, kde si velitel zpravidla stanoví otázky, na které chce vyslechnout návrhy. Na druhé straně však to nezabývá NVS daného stupně odpovědností, aby měl připraveny úplné podklady a návrhy. Podle stupně velení a rozsahu odpovědnosti měl by se NVS připravit na tyto otázky:

- zabezpečení daného stupně raketami [země—země, země—vzduch], možnosti technické přípravy raket vzhledem k dané situaci;

- předpokládané prostory rozmístění a manévru prtz;

- zabezpečení přisunu raket a technické přípravy podle požadavků RVD a PVO;

- zabezpečení boje [operace] municí, stanovené normy spotřeby munice, zabezpečení přisunu do hodiny pohotovosti a v průběhu boje [operace], předpokládané prostory rozmístění skladů;

- přidělené opravárenské prostředky a návrh na jejich použití;

- návrh na technické zabezpečení, předpokládaná návratnost opravené výzbroje do hodiny pohotovosti a v průběhu boje [operace];

- informace o úkolech nadřízeného stupně.

Jakmile velitel schválí návrh, NVS vydá podřízeným stupňům předběžná odborná nařízení pojítky nebo kurýrem.

Schválený návrh NVS je podkladem pro zpracování plánu výzbrojního zabezpečení graficky na mapě a textové části jako přílohy k plánu.

3. Zpracování plánu výzbrojního zabezpečení na mapě a potřebné dokumentace pro řízení

Plán výzbrojního zabezpečení je programem pro řízení. Jeho cílem je konkretizovat rozhodnutí velitele daného stupně

ve formě opatření k zabezpečení boje [operace]. Plán zpracujeme na mapě a zpravidla obsahuje

a) hlavní úkoly výzbrojní služby v dané situaci:

- kam zaměřit hlavní úsilí služby,
- pořadí a způsob zabezpečení vojsk raketami a municí,

- zabezpečení technické přípravy raket;

- zabezpečení oprav a návratnosti výzbroje;

b) grafickou část na mapě:

- operační a týlovou situaci [v potřebném rozsahu],

- situaci útvarů a zařízení výzbrojní služby,

- potřebné údaje vyplývající ze součinnosti s druhy vojsk, speciálních vojsk a služeb;

c) přílohy ve formě tabulek:

- zabezpečení raketami a jejich rozdělení na boj [operaci],

- narůstání technické pohotovosti raket;

- přísuny [odběry] nosičů, bojových hlavic a municí,

- zabezpečení municí,

- zabezpečení hlavních druhů výzbroje,

- předpokládané ztráty a opravy výzbroje.

Podkladem pro zpracování plánu výzbrojního zabezpečení je rozhodnutí velitele daného stupně, skutečná situace výzbrojní služby u vojsk, součinnostní dohovory s náčelníky druhů vojsk a služeb a odborné nařízení NVS nadřízeného stupně.

K plánu výzbrojního zabezpečení zpracujeme plán kontrolní činnosti, který slouží jako zpětná vazba pro řízení.

4. Vydání odborných nařízení podřízeným stupňům a výkonným orgánům

Odborné nařízení NVS daného stupně je bojový dokument, který schvaluje velitel. Obsahuje úkol vykonavatele a nejnutenější údaje, které podřízený pro splnění úkolu potřebuje. Vydává se písemně, doručuje se poštou, kurýrem a pojítky. V odborných nařízeních pro NVS podřízených stupňů uvádíme:

- zásobování a technickou přípravu raket, přidělené počty nosičů, hlavic a množství KRPH;

- zásobování výzbrojí a náhradními díly;

- zásobování municí, výši nesnižitel-
né zásoby na konci boje;
- technické zabezpečení výzbrojí (při-
dělení opravárenských útvarů, vyprošto-
vání, shromaždiště poškozené výzbroje,
odsuny a opravy);
- místo velení orgánů výzbrojní
služby;
- předpokládaná hlášení.

NVS nadřazeného stupně musí využít
všech možných kanálů přenosu, aby in-
formace v odborných nařízeních se dosta-
ly ve srozumitelné formě co nejdříve pod-
řízeným stupňům velení.

Další fází je organizování

Ve vztahu k ostatním funkcím řízení
je činnost, která vytváří předpoklady a
podmínky pro řízení. Stěžejním úkolem
organizování je určení optima organizo-
vanosti, tzn. dosáhnout toho, aby míra
uspořádání soustavy maximálně usnadňo-
vala řízení. Zejména v praxi bývá tato zá-
sada často porušována shromažďováním
a úkolováním orgánů VS o několik orga-
nizačních stupňů níže. Přemíra nařízení,
rozkazů apod. vede naopak ve svých dů-
sledcích ke snížení vnitřního řádu orga-
nizace a porušení jeho funkce.

Je třeba zabezpečit, aby každý (i nej-
nižší) stupeň byl schopen organizační
opatření nejen přijímat, ale i aktivně po-
užívat. To má svůj význam pro stanovení
pravomocí, odpovědnosti, náplně funkční
povinnosti i metodiky práce. Objektivní
podmínkou řízení je účelné rozmístění or-
gánů výzbrojní služby na velitelské a tý-
lové velitelské stanoviště. Upravení vztahů
mezi jednotlivými složkami a náčelní-
ky druhů vojsk a služeb znamená vytvořit
organizační předpoklady pro součinnostní
vztahy. Zde chci připomenout i formální
a neformální stránku organizace. Formál-
ní stránka organizace vymezuje strukturu
a charakter organizace, pravomocí, odpo-
vědnost podle jednotlivých stupňů apod.
Neformální stránka tvoří druhou část a
může v řadě případů rozhodnout o tom,
zda výzbrojní orgány budou schopny plnit
úkoly a cíle na daném stupni. Neformální
stránka zahrnuje v podstatě vztahy mezi
lidmi, jednotlivci, skupinami, kolektivy,
kde není buď možné a nebo účelné upra-
vovat vztahy předpisy, nařízením apod.
Praktické zkušenosti ukazují, že nefor-
mální stránka má důležitou úlohu při kri-
tických stavech jako např. při řešení slo-
žitých úkolů, konfliktních situací, při ře-
šení úkolů ve velké časové tísní, při fy-
zické vyčerpanosti apod.

Ukazuje se, že soudružská pomoc, vy-
soký morální stav, pracovní návyky a me-

todika práce mohou formální stránku or-
ganizace ovlivňovat v kladném smyslu.

Nezbytnou fází řízení je operativní řízení

Operativní řízení může být dvojího ty-
pu a to plánovitě operativní řízení nebo
improvizace. Zatímco první vychází z pře-
dem vypracovaného plánu výzbrojního za-
bezpečení a tento upřesňuje podle vznika-
jících situací, improvizace tento základ
postrádá a vychází ze znalosti problema-
tiky, zkušeností a schopností vedoucích
pracovníků. Základem operativního řízení,
jak jsem již uvedl, je předem zpracovaný
plán výzbrojního zabezpečení. Při vedení
operace (boje) vznikají nepředvídané ru-
šivé jevy, které negativně ovlivňují i vý-
zbrojní zabezpečování vojsk. Cílem opera-
tivního řízení je zabránit těmto rušivým
jevům, operativně zasahovat k nápravě
odchylek od žádaného stavu a dosáhnout
tím vytčeného cíle. Jde tedy o nepřetržitě
sledování situace, předvídaní dalšího vý-
voje a porovnávání se zpracovaným plá-
nem výzbrojního zabezpečení. Odchylky,
které vznikly z porovnání a nebo předpo-
vědi dalšího vývoje situace vyžadují roz-
hodnutí NVS daného stupně a jeho doru-
čení podřízeným stupňům. Zásadní změny
ve výzbrojním zabezpečení vyžadují roz-
hodnutí vševojskového velitele.

Kontrolní činnost

Umožňuje poznání skutečného stavu,
konkrétní praxe a je zpětnou vazbou ope-
rativního řízení a dalšího rozhodování.
Rozsah kontrolní činnosti závisí na systé-
mu řízení. Kontrolní činnost má zjistit
skutečný stav, jak plní podřízení vydaná
nařízení a plánované úkoly a zda podáva-
ná hlášení jsou reálná. Nedílnou součástí
kontrolní činnosti je získávání informací,
které mají sloužit k dalšímu rozhodování
o splnění úkolů. Kvalita informací závisí
na úplnosti, hodnověrnosti, srozumitel-
nosti a včasnosti. Každý funkcionář má
mít k dispozici ty informace, které ke své
činnosti nezbytně potřebuje.

Výchova kádru je jedna ze závažných
otázek řízení, neboť člověk je jeho zá-
kladní složkou. Z hlediska potřeb řízení
jde zejména o osvojení si zásad bojové
činnosti, znalosti problematiky výzbrojní-
ho zabezpečení vojsk, takticko-techni-
ckých údajů a parametrů bojové techniky,
znalosti řádů a předpisů, organizace,
zvládnutí základních návyků štábní práce
apod. V této oblasti je zvlášť nutné věno-
vat zvýšenou pozornost výchově a přípra-
vě mladých kádru, kteří jsou krátkou
dobu na funkcích a nemají dosud potřeb-
né praktické zkušenosti a teoretické zna-
losti.